

BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

„Doktryna Komorowskiego” – próba scharakteryzowania.
Idea, zakres, priorytety, realizacja s. 41–72

„Doktryna Komorowskiego” – próba scharakteryzowania. Idea, zakres, priorytety, realizacja

Mariusz Fryc

Przyjęta w rezultacie rekomendacji Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN) strategia zrównoważonego umiędzynarodowienia oraz usamodzielnienia Polski w dziedzinie bezpieczeństwa, publicznie znana pod nazwą „doktryny Komorowskiego”, stała się wykładnią bieżącej polityki bezpieczeństwa oraz obronności w naszym państwie. Zakłada ona wyraźne przeniesienie priorytetów bezpieczeństwa państwa z zaangażowania zewnętrznego na zadania związane z bezpośrednią ochroną i obroną. W „doktrynie” tej wskazać można 10 strategicznych zadań realizacyjnych, którym prezydent Bronisław Komorowski przypisuje szczególną wagę i znaczenie. Praktyczne ich wdrażanie, w obecnych uwarunkowaniach geostrategicznych, wydaje się właściwym kierunkiem działania Rzeczypospolitej Polskiej służącym istotnemu wzmocnieniu własnego potencjału obronnego, a także stanu narodowego i międzynarodowego bezpieczeństwa.

W historii polityki zagranicznej można odnaleźć częste przykłady upubliczniania przez administrację sprawującą władzę w danym państwie konkretnego, syntetycznego, łatwo zauważalnego i zapamiętywalnego konceptu strategicznego, który wymiennie określał typ, charakter i zakres prowadzonej przez nią polityki.

W tym kontekście bardzo reprezentatywne są Stany Zjednoczone. Ich polityka na przestrzeni ostatnich pięćdziesięciu lat przybierała charakterystyczne „logo”, które utożsamiane było zazwyczaj z urzędującym prezydentem. Prezydencka „etykieta” precyzyjnie uogólniała politykę państwa, wskazując jednoznacznie na priorytety strategiczne i konkretny zakres działań na międzynarodowej scenie. Sformułowane i upublicznione zostały m.in. doktryny Kennedy’ego, Reagana czy Busha.

Celem „doktryny Kennedy’ego” było doprowadzenie do izolacji komunistycznej Kuby przez państwa Ameryki Łacińskiej oraz zapobieżenie powtórnemu wybuchowi rewolucji kubańskiej wśród innych państw w regionie¹.

„Doktryna Reagana” skupiała się na konfrontacji z komunizmem, a w szczególności z zasadniczym przeciwnikiem Stanów Zjednoczonych jakim był Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR). Strategia ta zakładała prowadzenie „twardej” polityki zagranicznej wobec ZSRR przy jednoczesnym unikaniu sytuacji, która doprowadziłaby antagonistycznie nastawione strony do bezpośredniego militarnego starcia. Swoim zakresem obejmowała: rozwój programu zbrojeń strategicznych; wzmacnianie militarnej obecności w Europie; obalenie komunistycznych reżimów oraz finansowe i militarne wspieranie krajów oraz ugrupowań antykomunistycznych w skali całego globu².

„Doktryna Busha” z kolei opierała się na koncepcji prewencyjnego uderzenia militarnego, które skierowane mogło być na każde państwo czy też organizację potencjalnie stanowiącą zagrożenie dla bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych³.

Obecnie w Polsce mamy do czynienia z podobnym zjawiskiem tj. z upublicznianiem konkretnego strategicznego konceptu. Polityka bezpieczeństwa i obronności realizowana przez prezydenta Bronisława Komorowskiego nieformalnie określana jest „doktryną Komorowskiego”. W publicznej debacie kojarzy się z takimi hasłami jak: „zerwanie z polityką ekspedycyjności”, „ustanowienie priorytetu obrony własnego terytorium”, „konsolidowanie systemu bezpieczeństwa narodowego”, „powrotu NATO do traktatowych korzeni” czy też „budowy polskiej tarczy”. Co ważne, z „doktryną Komorowskiego” utożsamia się znaczna część krajowych specjalistów do spraw bezpieczeństwa oraz obronności, a jej założenia znane są również pewnemu gronu ekspertów poza granicami Polski⁴.

¹ M. McClintock, *The Kennedy Crusade. A Dynamic National Strategy To Defeat the Communists*, <http://www.statecraft.org/chapter6.html> (dostęp: 2 czerwca 2014 r.).

² *Reagan Doctrine, 1985*, <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/rd/17741.htm> (dostęp: 2 czerwca 2014 r.).

³ S. Jones, *The Bush Doctrine. A Combination of Unilateralism and Preventive Warfare*, <http://usforeignpolicy.about.com/od/defense/a/The-Bush-Doctrine.htm> (dostęp: 2 czerwca 2014 r.).

⁴ Uogólnienie to wyprowadzone zostało na podstawie obserwacji oraz przeprowadzonych licznych dyskusji z polskimi i zagranicznymi specjalistami do spraw bezpieczeństwa i obronności podczas licznych spotkań eksperckich i konferencji naukowych warsztaty robocze z przedstawicielami sekretariatów rad bezpieczeństwa państw Grupy Wyszehradzkiej, BBN, 12–13.01.13 (Wisła) oraz 27.05.13 (Jurata);

W związku z tym zasadnym wydaje się zgłębienie i doprecyzowanie zakresu prezydenckiej „strategii”. Uwypuklenie tych priorytetów, którym „doktryna” głowy państwa przypisuje szczególną wagę w dziedzinie bezpieczeństwa, obronności oraz funkcjonowania i rozwoju Sił Zbrojnych RP. Chodzi zatem o ukazanie i rozwinięcie co, tak naprawdę, różni prezydenckie podejście od dotychczas realizowanych polityk? Z czym zrywa nowa „strategia”, i co nowego propaguje oraz utrwała w wymiarze polityczno-militarnym? Wreszcie od jakiego momentu rozpoczyna się okres kreowania „doktryny Komorowskiego”, i na jakim realizacyjnym etapie znajdują się działania naszego państwa w osiągnięciu celów, o których traktuje prezydencka „strategia”?⁵.

Doktryna jako kategoria naukowa i strategia

Do potraktowania dzisiejszej polityki bezpieczeństwa i obronności prowadzonej przez prezydenta Bronisława Komorowskiego jako swego rodzaju doktryny wyraźnie przekonuje m.in. szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego. „Z całym przekonaniem możemy dziś mówić o czymś takim, jak doktryna Komorowskiego” – konstatował Stanisław Koziej w trakcie jednej z konferencji poświęconych rozwojowi własnego potencjału obronne-

warsztaty problemowe pt. „Missile Defence in the 21st Century: A Pricey Experiment in Progress or a Credible Way to Reduce Nuclear Threats?”, PISM, 14–15.02.13; Konferencja nt. „Maximizing National Security: The Framework for U.S. – Polish Strategic Cooperation on Missile Defense”, AON oraz The German Marshall Fund of the United States, 5.03.13; Strategiczne Forum Bezpieczeństwa dot. potrzeby strategicznego upodmiotowienia UE w dziedzinie bezpieczeństwa, BBN, 14.01.14; warsztaty eksperckie pt. „Strategic Implications of Air and Missile Defense Options for Poland”, PISM, 23.01.14; debata ekspercka pt. „Drony czy bomby? Czy jesteśmy gotowi na wojnę robotów?”, Stowarzyszenie Euro-Atlantyczne, 12.02.14; „Pułaski Security Briefings” nt. struktury i przyszłości amerykańskiego systemu obrony przeciwrakietowej, Fundacja im. K. Pułaskiego, 27.02.14; konferencja dot. partnerstwa między firmą Raytheon i Polskim Holdingiem Obronnym, 18–19.03.14; konferencja pt. „Polityczno-wojskowe implikacje członkostwa Polski w NATO z perspektywy 15-lecia obecności w strukturach Sojuszu”, AON, 27.03.14; Strategiczne Forum Bezpieczeństwa z udziałem posłów poświęcone kierowaniu obroną państwa, 3.04.14; VI Konferencja – Dni przemysłu pt. „Nowoczesny przemysł – silna armia”, 8.04.14; VI międzynarodowa konferencja pt. „Nowoczesne technologie dla bezpieczeństwa kraju i jego granic”, 13.05.14; Strategiczne Forum Bezpieczeństwa nt. Koncepcji systemu strategicznej odporności kraju na agresję, BBN, 30.04.14; Strategiczne Forum Bezpieczeństwa pt. „W stronę doktryny cyberbezpieczeństwa RP”, BBN, 15.04.14; konferencja pt. „Siły Powietrzne RP – czy stać nas na więcej?”, Fundacja im. K. Pułaskiego, 27.05.14.

⁵ Poszukiwanie odpowiedzi na powyższe pytania nastąpi w wyniku przeglądu i analizy prezydenckich wypowiedzi, podjętych decyzji, dyrektyw i postanowień, a także przedłożonych przez prezydenta Bronisława Komorowskiego inicjatyw legislacyjnych i prawnych dotyczących spraw bezpieczeństwa, obronności i wojskowości.

go.⁶ „Obejmuje ona szereg deklaracji, decyzji i działań Prezydenta na rzecz wzmocnienia własnych zdolności obronnych”⁷.

Podkreślić jednak należy, że choć na dzisiaj, prezydencka koncepcja działania jest wykładnią bieżącej polityki bezpieczeństwa i obronności w naszym państwie, i jednocześnie przyjmuje wymiar konkretnej, zoperacjonalizowanej strategii w tym obszarze, to jednak nie została jeszcze w pełni sformalizowana w postaci obowiązujących dokumentów prawnych.

Interpretacji znaczenia kategorii doktryna jest wiele. Wyprowadzone z różnych obszarów dziedzin i dyscyplin naukowych definicje różnią się podejściem, ujęciem oraz rozłożeniem pewnych akcentów⁸. Profesor Bolesław Balcerowicz, znawca problematyki strategii twierdzi, że doktryna jest niczym innym jak formalnie przyjętą przez rządzącą władzę strategią. Dokładniej definiuje ją jako „oficjalnie przyjęty systemem zasad i założeń ośrodka decyzyjnego, zmierzający do realizacji ustalonych celów za pomocą wydzielonych środków”⁹.

Biorąc zatem pod uwagę „doktrynę Komorowskiego” widzimy, że ma ona wciąż jeszcze nieformalny charakter w kontekście definicyjnych kryteriów. Aspekt ten podniesiony został także w opublikowanych „Założeniach doktryny Komorowskiego”¹⁰. Nie przeszkadza to jednak w uznaniu prezydenckiej „doktryny” za realną strategię działania obecnego ośrodka władzy państwowej. Zwłaszcza, że można mówić już o wdrożeniu niektórych jej elementów, np.: głównych kierunków rozwoju sił zbrojnych, kolejnych postanowień o użyciu sił zbrojnych poza granicami kraju, ustawie o wprowadzeniu kategorii cyberprzestrzeni do obiegu prawnego lub ustawie o ustanowieniu i finansowaniu obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej. Co ważne „doktryna” powstała na bazie wniosków i rekomendacji płynących ze strategicznego procesu planowania w państwie, a jej rekomendacyjne treści zawarte zostały w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP. Co

⁶ Po raz pierwszy publicznie szef BBN wypowiedział się nt. „doktryny Komorowskiego” podczas konferencji pt. „Polska państwem brzegowym NATO – obrona powietrzna. Prezentacja systemów obrony przeciwrakietowej XXI w.”, zorganizowanej 15 kwietnia 2013 r. przez Fundację im. K. Pułaskiego przy wsparciu Biura Bezpieczeństwa Narodowego i Ministerstwa Obrony Narodowej.

⁷ „Doktryna Komorowskiego” – czyli priorytet dla obrony własnego terytorium, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4549,Doktryna-Komorowskiego-czyli-priorytet-dla-obrony-wlasnego-terytorium.html?search=94541319> (dostęp: 28 stycznia 2014 r.).

⁸ A. Sylwestrzak, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, PWN, Warszawa 1999, s. 26–29.

⁹ B. Balcerowicz, *Obrona państwa średniego*, Bellona, Warszawa 1997, s. 11.

¹⁰ *Doktryna Komorowskiego – założenia*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5226,Doktryna-Komorowskiego-zalozenia.html?search=44208> (dostęp: 27 lutego 2014 r.).

więcej, oczekiwać należy, że znaczna część zapisów „doktryny” – już formalnie – znajdzie swoje odzwierciedlenie w nowej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, którą zatwierdzi prezydent Bronisław Komorowski, a także w Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej.

W przytoczonej definicji B. Balcerowicza dostrzec trzeba także procesualny kontekst. Doktryna w tym ujęciu nie sprowadza się tylko i wyłącznie do opracowania i upublicznienia pewnej koncepcji działania władz państwowych, ale również obejmuje swoim zakresem praktyczny jej wymiar to znaczy cykl właściwie dobranych działań, które przybliżają ugrupowanie sprawujące władzę – prezydenta RP, Radę Ministrów – do osiągnięcia wytyczonych przez nią strategicznych celów.

W przypadku „doktryny Komorowskiego” mamy też do czynienia z określeniem strategicznych celów, wskazaniem priorytetów oraz konsekwentną realizacją skoordynowanych działań w wymiarze bezpieczeństwa i obronności państwa, za którymi stał, w których uczestniczył lub które wspierał prezydent Bronisław Komorowski.

Oczywiście zakres i charakter każdej narodowej doktryny determinuje pozycja i potencjał państwa na międzynarodowej scenie, ale również wola polityczna i chęć jej kształtowania. Zakres przywołanych na wstępie amerykańskich doktryn prezydenckich był i jest wyrazem mocarstwowej pozycji Stanów Zjednoczonych w świecie i ich globalnych ambicji. Stąd też inny wymiar polityki, a w konsekwencji też i charakter, przybierze doktryna prezydencka państwa średniej wielkości nieposiadającego globalnych aspiracji i interesów.

Na charakter doktryny niebagatelny wpływ ma także forma sprawowania władzy w danym państwie. Amerykański – prezydencki system rządów różni się pod wieloma względami od parlamentarno-gabinetowej formy występującej w Polsce. W ustroju prezydenckim najszerze uprawnienia posiada właśnie prezydent, który tworzy rząd i sprawuje ogólne kierownictwo nad całością polityki państwa. Z kolei w naszym narodowym systemie sprawowania rządów występują jedynie pewne cechy systemu prezydenckiego. Jednak mimo tak diametralnej różnicy, jaka występuje między tymi formami sprawowania władzy, uprawnienia jakimi dysponuje prezydent RP dają mu dość szeroki wachlarz narzędzi wpływania zarówno na wewnętrzną, jak i zagraniczną politykę. W szczególności prezydenckie prerogatywy pozwalają głowie państwa na istotne kształtowanie polityki bezpieczeństwa i obronności.

Prerogatywy prezydenta RP w zakresie polityki bezpieczeństwa i obronności

„Doktryna Komorowskiego” swoim zakresem wpisuje się w konstytucyjne i prawne kompetencje prezydenta RP. W Polsce głowie państwa przyznane zostały dość szerokie kompetencje, zwłaszcza w obszarze kierowania bezpieczeństwem i obronnością państwa, a w tym także w kwestii sprawowania zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi.

Zgodnie z zapisem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prezydent jest reprezentantem państwa „w stosunkach zewnętrznych”¹¹, zaś w obszarze bezpieczeństwa i obronności „czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium”¹². Oznacza to, że w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, zbrojnej napaści na jego terytorium lub gdy z umów międzynarodowych wynika zobowiązanie do udziału we wspólnej obronie przeciwko agresji, głowa państwa może wprowadzić (na wniosek Rady Ministrów) stan wojenny na części, albo na całym terytorium państwa¹³. Ponadto, w zależności od charakteru i stopnia tego zagrożenia prezydent może zarządzić (na wniosek prezesa Rady Ministrów) powszechną lub też częściową mobilizację i użycie wojsk do obrony kraju¹⁴.

Istotną prerogatywą prezydenta jest także możliwość wydawania (na wniosek Rady Ministrów) w czasie stanu wojennego, rozporządzenia z mocą ustawy w przypadku gdy Sejm RP nie może zebrać się na posiedzenie¹⁵. Ta norma konstytucyjna daje głowie państwa szczególne uprawnienia przynależne zarówno władzy ustawodawczej, jak i wykonawczej.

W przypadku zagrożenia konstytucyjnego ustroju w państwie, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego prezydentowi przysługuje prawo wprowadzenia (na wniosek Rady Ministrów) na czas oznaczony – nie dłuższy niż 90 dni – stanu wyjątkowego na części, albo na całym terytorium Rzeczypospolitej¹⁶.

¹¹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, art. 133.

¹² *Ibidem*, art. 126 ust. 2.

¹³ *Ibidem*, art. 229.

¹⁴ *Ibidem*, art. 136.

¹⁵ *Ibidem*, art. 234.

¹⁶ *Ibidem*, art. 230.

Zgodnie z zasadą jednoosobowego dowodzenia i ponoszenia odpowiedzialności, prezydent RP w czasie stanu wojennego – jeśli wystąpi konieczność obrony państwa, kieruje tą obroną we współdziałaniu z Radą Ministrów; postanawia o stanach gotowości bojowej Sił Zbrojnych RP; określa ich zadania; może mianować naczelnego dowódcę Sił Zbrojnych; zatwierdza plany operacyjnego użycia wojsk; oraz uznaje określone obszary za strefy bezpośrednich działań wojennych¹⁷.

Rozwinięciem wymienionych przepisów konstytucyjnych oraz norm prawnych są kolejne prerogatywy, które upoważniają głowę państwa m.in. do: zatwierdzania Strategii Bezpieczeństwa Narodowego; wydawania w drodze postanowienia Polityczno-Strategicznego Dyrektywy Obronnej oraz innych dokumentów wykonawczych do strategii bezpieczeństwa; zatwierdzania planów krajowych ćwiczeń systemu obronnego oraz kierowaniem ich przebiegiem; postanawianiu o wprowadzeniu albo zmianie określonego stanu gotowości obronnej państwa; inicjowaniu oraz patronowaniu przedsięwzięciom ukierunkowanym na kształtowanie postaw patriotycznych i obronnych w społeczeństwie¹⁸.

Ponadto, z tytułu sprawowania zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP prezydentowi przysługuje prawo: określania (na wniosek ministra obrony narodowej) głównych kierunków rozwoju Sił Zbrojnych oraz ich przygotowań do obrony państwa¹⁹; uczestniczenia w odprawach kierowniczej kadry MON i SZ RP²⁰; nadawania (na wniosek ministra obrony narodowej) określonych stopni wojskowych²¹; decydowania (na wniosek Rady Ministrów lub prezesa Rady Ministrów) o wysłaniu wojsk poza granice kraju.

Prezydenckie prerogatywy potwierdzają więc kluczową rolę jaką pełni on w systemie bezpieczeństwa narodowego, zarówno w czasie pokoju, kryzysu, zagrożenia wojennego, jak i wojny.

¹⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, art. 10.

¹⁸ Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, art. 4a, ust. 1.

¹⁹ *Ibidem*, art. 5, pkt 1.

²⁰ *Ibidem*, art. 5, pkt 2.

²¹ *Ibidem*, art. 134, ust. 5.

Myśl przewodnia i założenia prezydenckiej strategii

W opublikowanym w lutym bieżącego roku przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego dokumencie zatytułowanym „Założenia doktryny Komorowskiego” stwierdza się, że prezydencka strategia jest nieformalnym określeniem „głównej myśli polityki realizowanej przez prezydenta Bronisława Komorowskiego odnoszącej się do strategii bezpieczeństwa państwa”, zaś za jej „fundament strategiczny” przyjmuje się przeniesienie „priorytetów z zaangażowania zewnętrznego na zadania związane z bezpośrednim bezpieczeństwem (obroną) kraju”²².

Na tak przyjętej podstawie strategicznej osadzone zostały cztery główne filary, konstytuujące „szkielet” dzisiejszej polityki bezpieczeństwa i obronności głowy państwa.

W ramach pierwszego filaru prezydencka „doktryna” zakłada przeniesienie strategicznego wysiłku z udziału Polski w misjach ekspedycyjnych na zadania związane z zapewnianiem bezpośredniego bezpieczeństwa, w tym obrony, naszego państwa. W ramach drugiego, uznaje własny potencjał obronny za rdzeń oraz gwarancję narodowego bezpieczeństwa. W ramach trzeciego filaru – obok zdolności do obrony terytorium – wskazuje zdolności „przeciwwaskoczeniowe” za Polską specjalizację w NATO i UE. Z kolei w ramach czwartego filaru przewiduje umacnianie polskiej podmiotowości strategicznej na arenie międzynarodowej, przez aktywne uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych i ich kształtowanie stosownie do własnych interesów strategicznych²³.

W prezydenckiej polityce bezpieczeństwa, obronności i wojskowości można wskazać 10 strategicznych zadań (priorytetów), którym Bronisław Komorowski przypisuje szczególne znaczenie.

Zadanie 1. Wzmocnienie obrony własnego kraju i terytorium państw NATO – rdzeń „doktryny Komorowskiego”

Rdzeniem prezydenckiej „doktryny” jest obrona własnego kraju, ale i terytorium polskich sojuszników. Obrona własnego terytorium chociaż

²² *Doktryna Komorowskiego – założenia, ..., op.cit.*

²³ *Ibidem.*

zawsze pozostawała podstawowym zadaniem polityki i systemu obronnego naszego państwa to właśnie w „doktrynie Komorowskiego” nabiera ona szczególnego znaczenia oraz przeciwzaskoczeniowego charakteru. Podejście to cechuje się uprzedzającym działaniem, elastycznością reagowania, połączeniem wysiłków sił i służb, ale również wyjściem poza *stricte* militarny wymiar współpracy.

Strategiczne uzasadnienie wzmocnienia obrony własnego kraju i sojusznicznych państw NATO w „doktrynie Komorowskiego” ma swój punkt wyjścia w ocenie zmian jakie zaszły w środowisku bezpieczeństwa Polski. Dotyczy to zarówno zagrożeń stwarzanych przez potencjalnych i realnych konkurentów oraz przeciwników, jak i wyzwań tworzących się w wyniku ewolucji systemów bezpieczeństwa międzynarodowego, których Polska jest członkiem (ONZ, NATO, UE). Ewolucja ta sprawia, że wysiłek organizacyjny państw, wspólnot i systemów w większym stopniu ukierunkowany jest na zapewnienie bezpieczeństwa miękkiego i pośredniego, aniżeli twardego i bezpośredniego. „Doktryna Komorowskiego” próbuje zatem niejako kompensować negatywne skutki tego przesunięcia, odczuwane w szczególności przez państwo graniczne systemów bezpieczeństwa zbiorowego, jakim jest Polska. I chociaż w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP także na pierwszym miejscu stawia się rozwój zdolności i potencjału do przeciwdziałania niemilitarnym wyzwaniom i zagrożeniom dla bezpieczeństwa Polski, to jednocześnie podkreśla się istotne znaczenie zagrożeń militarnych w pełnym spektrum potencjalnych niebezpieczeństw dla bezpiecznego bytu i rozwoju państwa oraz konieczność przeciwstawienia się temu zagrożeniu²⁴.

W rezultacie tak przyjętego stanowiska przewiduje się, że zagrożenia militarne dla Polski mogłyby przyjąć charakter polityczno-militarnych zagrożeń kryzysowych oraz zagrożeń wojennych. W przypadku wystąpienia kryzysów polityczno-militarnych ocenia się, że nasz kraj mógłby spotkać się z formami strategicznej presji ze strony podmiotów międzynarodowych przy użyciu czynnika militarnego w ramach prowadzonej przez nich bieżącej polityki, jednak bez przekraczania tzw. progu wojny. Presja ta mogłaby przejawiać się pod postacią nagłej rozbudowy potencjału militarnego w pobliżu polskich granic, praktycznej demonstracji siły zbrojnej, czy też szantażu militarnego²⁵.

²⁴ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, BBN, Warszawa, 2013, s. 13.

²⁵ *Ibidem*.

Z kolei następstwem niekontrolowanej eskalacji sytuacji kryzysowej mógłby być wybuch realnego konfliktu zbrojnego. W Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego RP stwierdza się, że „w dającej się przewidzieć perspektywie można wyróżnić dwa rodzaje takich konfliktów:

- po pierwsze – konflikty, które najogólniej można określić aterytorialnymi (w których przeciwnik nie ma zamiaru opanować atakowanego terytorium), czyli uderzenia punktowe, selektywne, o świadomie ograniczonej skali i zasięgu (w tym skryte, z „domyślnym autorstwem”), obliczone na zmuszenie zaatakowanego w ten sposób państwa do jakiegoś kroku politycznego w warunkach izolacji od szerszego systemu bezpieczeństwa międzynarodowego (np. bez uruchamiania NATO, w wyniku tworzenia tzw. sytuacji trudnokonsensusowych);
- po drugie – konflikty związane z sytuacją dzisiaj mniej prawdopodobną, ale jednocześnie najbardziej niebezpieczną, a więc wojną na dużą skalę. Jednak tego rodzaju wojna mogłaby mieć miejsce po uprzedniej radykalnej zmianie obecnego kursu polityki międzynarodowej. Musiałaby więc zostać poprzedzona raczej długotrwałym procesem niekorzystnych zmian politycznych i strategicznych w świecie prowadzącym do narastania ostrej sytuacji kryzysowej. W związku z tym byłby czas na przygotowanie reakcji, w tym także zbiorowej, czyli całego Sojuszu, którego członkiem jest Polska²⁶.

Kolejnym uzasadnieniem skierowania głównego wysiłku organizacyjnego i transformacyjnego w prezydenckiej „doktrynie” na rozwój potencjału obronnego jest przede wszystkim wizja zerwania z dotychczas przecenianą polityką ekspedycyjności sił zbrojnych. Militarne zaangażowanie Polski w czasie ostatniej dekady, zwłaszcza udział wojsk polskich w operacji w Afganistanie skutkowało rozwijaniem potencjału wojskowego, którego nie można w pełni zaliczyć do grupy priorytetowych zdolności potrzebnych do obrony własnego kraju. Działania przeciwpartyzanckie, organizowanie pomocy humanitarnej, wsparcie władz cywilnych we właściwym administrowaniu prowincją, czy też pomoc w rozwoju afgańskiej infrastruktury wymuszały siłą rzeczy kontynuowanie specyficznej modernizacji technicznej oraz ograniczały do pewnego stopnia możliwości optymalnego przygotowywania sił zbrojnych do realizacji ich konstytucyjnego zadania – obrony państwa i obywateli. Stąd też w „doktrynie” prezydenckiej proponuje się właśnie

²⁶ *Ibidem*, s. 128.

przeniesienie strategicznego wysiłku Rzeczypospolitej z udziału w misjach ekspedycyjnych na zadania związane z zapewnianiem jej bezpośrednio bezpieczeństwa i obrony²⁷. Ten strategiczny zwrot polityczno-militarny wyraźnie wybrzmiał w wystąpieniu prezydenta podczas odprawy rozliczeniowo-koordynacyjnej kierowniczej kadry MON i SZ RP 18 marca 2013 r. „Dzisiaj stoimy w obliczu przeorientowania strategicznego wysiłku polityczno-wojskowego” – konstatawał Bronisław Komorowski. „Z Afganistanu środek ciężkości winien zostać przesunięty w kierunku wzmacniania zdolności obronnych własnego terytorium”²⁸.

Choć podejście to wydawać by się mogło przejawem państwowego izolacjonizmu w polityce zagranicznej to jednak w „doktrynie” nie rezygnuje się z prowadzenia misji wojskowych poza granicami kraju, a raczej nadaje się im właściwe miejsce w hierarchii zadań państwa i samych sił zbrojnych²⁹. „Nie ekspedycje zewnętrzne na antypody świata – mówił B. Komorowski – a gotowość do obrony własnego terytorium są dla nas priorytetem. [...] Nie stoi to w sprzeczności z wolą posiadania zdolności do działania również poza naszym krajem. Ale to ma być dodatek, a nie istota polskiego systemu”³⁰. Potwierdzeniem słów prezydenta są m.in. wydane w ostatnim czasie jego postanowienia dotyczące przedłużania obecności Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) w Afganistanie, na Bałkanach, ale przede wszystkim decyzje o wysłaniu wojska do Republiki Mali³¹, czy też do Republiki Środkowoafrykańskiej³². „Doktryna Komorowskiego” nadaje zatem działaniom SZ poza granicami państwa właściwe miejsce – proporcjonalne do rangi interesów bezpieczeństwa państwa, ale i potencjalnych korzyści płynących z zaangażowania wojsk.

²⁷ *Doktryna Komorowskiego – założenia, ..., op.cit.*

²⁸ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy rozliczeniowo-koordynacyjnej kierowniczej kadry MON i SZ*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4471,WystapieniePrezydentaRPpodczasodprawyrozliczeniowokoordynacyjnejkierowniczh.html> (dostęp: 28 stycznia 2014 r.).

²⁹ *Doktryna Komorowskiego – założenia, ..., op.cit.*

³⁰ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas ..., op.cit.*

³¹ *Prezydent postanowił o wysłaniu Polskiego Kontyngentu Wojskowego do Mali*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4404,Prezydent-postanowil-o-wyslaniu-Polskiego-Kontyngentu-Wojskowego-do-Mali.html?search=961967> (dostęp: 24 lutego 2014 r.).

³² *Postanowienie Prezydenta RP w sprawie użycia PKW w Republice Środkowoafrykańskiej* <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5201,Postanowienie-Prezydenta-RP-w-sprawie-uzycia-PKW-w-Republice-Srodkowoafrykanskie.html?search=107072756> (dostęp: 24 lutego 2014 r.).

Zadanie 2. Rozwój potencjału przeciwwzaskoczeniowego – główne zadanie rozwojowe, polska specjalność strategiczna w NATO i UE

W „doktrynie” prezydenta B. Komorowskiego daje się wyraźnie odczuć dążenie do usprawnienia systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym podsystemu obronnego państwa, przez wyposażenie go w rozbudowany potencjał przeciwwzaskoczeniowy. To jest w zdolności, które gwarantowałyby naszemu państwu możliwość obrony i ochrony społeczeństwa, a także infrastruktury krytycznej przed zagrożeniami militarnymi powstałymi w sytuacjach politycznie niejasnych czy też trudnokonsensusowych³³. Chodzi tu o możliwość pojawienia się zaskakującego, selektywnego zagrożenia militarnego o ograniczonym charakterze, wywołanego niejasnymi lub skrytymi motywami politycznymi, w warunkach wystąpienia którego istniałoby ryzyko na przykład niepodjęcia przez Sojusz natychmiastowej i adekwatnej odpowiedzi militarnej, czy też mielibyśmy do czynienia z niewypracowaniem wspólnego polityczno-militarnego stanowiska w ramach NATO czy UE³⁴.

W raporcie z SPBN sytuacje polityczno-niejasne i trudnokonsensusowe opisane zostały m.in. jako najbardziej prawdopodobne scenariusze kryzysowe, które zagrozić mogą bezpieczeństwu międzynarodowemu, ale również i naszemu – narodowemu, w prognozowanych uwarunkowaniach geostrategicznych. Na duże prawdopodobieństwo wystąpienia właśnie tego niebezpieczeństwa oraz na jego specyficzny charakter często zwraca uwagę szef BBN. „Szczególnym wyzwaniem dla Polski są zagrożenia o charakterze ograniczonym, nagłym czy przede wszystkim «aterytorialnym», które nie wiążą się z zamiarem opanowania przez agresora terytorium. W stosunku do takich zagrożeń, stwarzających tzw. sytuacje trudnokonsensusowe” – konstatuje S. Koziej – „pojawić się może konieczność prowadzenia przez Siły Zbrojne RP samodzielnych operacji w obronie kraju”³⁵.

Niebezpieczeństwo wystąpienia właśnie takiej sytuacji ukierunkowało strategię modernizacyjno-transformacyjną Sił Zbrojnych. W swojej dyrektywie określającej główne kierunki rozwoju SZ oraz zakres przygotowań do obrony państwa na lata 2013–2022 skierowanej do wojska 8 listopada 2011 r.

³³ *Aspekty bezpieczeństwa militarnego w ujęciu SPBN*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, nr 23–24, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2012, s. 52.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Dyskusja o „doktrynie Komorowskiego” z wojskowymi dyplomatami*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5184,Dyskusja-o-doktrynie-Komorowskiego-z-wojskowymi-dyplomatami.html?search=18726> (dostęp: 25 stycznia 2014 r.).

Bronisław Komorowski³⁶ wskazał na konieczność rozwoju trzech strategicznych zdolności: obrony powietrznej, w tym przeciwrakietowej, systemów informacyjnych, rozpoznania i dowodzenia, a także mobilności wojsk lądowych w wymiarze śmigłowcowym³⁷. Do grupy tej dołączyło w 2013 r. kolejne – czwarte ważne zadanie, a mianowicie racjonalny program wieloletniej modernizacji Marynarki Wojennej RP³⁸.

Prezydenckie wytyczne zostały priorytetowo potraktowane przez Ministerstwo Obrony Narodowej. Ujęto je w kluczowych dla wojska dokumentach modernizacyjno-transformacyjnych – w Programie rozwoju Sił Zbrojnych RP na lata 2013–2022 oraz Planie modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP w latach 2013–2022³⁹.

³⁶ *Prezydent określił główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych RP*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3458,Prezydent-okreslil-glowne-kierunki-rozwoju-Sil-Zbrojnych-RP.html?search=230> (dostęp: 10 stycznia 2014 r.).

³⁷ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie kadry kierowniczej MON i SZ RP*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/2988,dok.html?poz=3> (dostęp: 6 lutego 2014 r.).

³⁸ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas...*, *op.cit.*

³⁹ W zakresie rozwoju obrony powietrznej w Planie modernizacji technicznej przyjęto wyposażyć SZ do roku 2022 m.in. w ramach programu operacyjnego „Wisła” w 6 baterii przeciwlotniczych średniego zasięgu z możliwością zwalczania rakiet balistycznych i manewrujących oraz 11 baterii przeciwlotniczego zestawu krótkiego zasięgu, w ramach programu operacyjnego „Narew”.

Cały system obrony powietrznej ma osiągnąć zdolności operacyjne w zakresie zapewnienia osłony obiektów, centrów administracyjno-gospodarczych, a także wojsk w rejonach operacyjnego rozwinięcia oraz w trakcie prowadzenia połączonej operacji obronnej (w układzie narodowym i sojuszniczym).

W zakresie mobilności wojsk, zwłaszcza mobilności śmigłowcowej, wojsko ma otrzymać 70 śmigłowców wsparcia bojowego, zabezpieczenia i VIP. Pozwoli to na osiągnięcie zdolności operacyjnych w zakresie działań aeromobilnych i wsparcia bezpośredniego wojsk, zabezpieczenia podczas wykonywania zadań ratowniczych i transportowych oraz skutecznej realizacji bezpośredniej osłony przed okrętami podwodnymi i nawodnymi. Pierwsze śmigłowce według planu mają zostać przekazane wojsku w 2015 r.

Z kolei w obszarze zintegrowanych systemów rozpoznania i wsparcia dowodzenia, a także informacyjnych systemów zobrazowania pola walki przewiduje się wyposażyć wszystkie rodzaje SZ w bezałogowe systemy powietrzne (BSP) różnych klas w celu osiągnięcia zdolności do prowadzenia rozpoznania obrazowego na szczeblu taktycznym oraz operacyjnym, a także osiągnąć zdolność operacyjną do skutecznego dowodzenia i kierowania wojskiem w całym spektrum realizowanych przez SZ RP misji. Efektem zrealizowanego w pełni programu ma być integracja wszystkich narodowych zautomatyzowanych systemów dowodzenia i kierowania środkami walki oraz informatycznych systemów funkcjonalnych (kadry, logistyka, rozpoznanie, zarządzanie zasobami obronnymi, kierowanie reagowaniem kryzysowym, finanse itd.). Nowe zdolności operacyjne mają gwarantować zabezpieczenie potrzeb kierowania i dowodzenia w operacjach narodowych i sojuszniczych zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i wojny. *Vide*: Uchwała nr 164 Rady Ministrów z dnia 17 września 2013 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Priorytetowe Zadania Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w ramach programów operacyjnych”, „Monitor Polski”, Warszawa, 4 października 2013 r.; *Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych w latach 2013–2022*, http://www.mon.gov.pl/pliki/File/Modernizacja_techiczna/program_uzbrojenia_3_kwietnia.pdf (dostęp: 10 kwietnia 2013 r.).

Priorytety modernizacyjne sił zbrojnych określone przez prezydenta B. Komorowskiego kładą zdecydowany nacisk na zwiększenie mobilności i siły rażenia, lepsze z informatyzowanie i „zrobotyzowanie” pola walki oraz wsparcie procesu kierowania i dowodzenia. Podejście to obejmuje wprowadzenie na wyposażenie sił zbrojnych najnowocześniejszych technologicznie rozwiązań z obszaru robotyki i z informatyzowanych systemów walki, rozpoznania, dowodzenia, działań w cyberprzestrzeni, kierowania systemami uzbrojenia oraz zdalnego sterowania bezzałogowymi platformami. Wdrażanie do SZ RP nowoczesnych rozwiązań ma odbywać się według zasad strategii „przeskoku generacyjnego”, która polegać ma na wycofaniu z użycia przestarzałego sprzętu wojskowego i zastępowaniu go uzbrojeniem oraz wyposażeniem spełniającym wymogi nowoczesnego, sieciocentrycznego pola walki oraz kompatybilnością z innymi armiami państw NATO. Koncepcja ta w połączeniu ze zwiększeniem wydatków na modernizację techniczną sił zbrojnych do poziomu 25–30 proc. wydatków budżetu obronnego – zapewni wojsku oczekiwany przyrost nowoczesności⁴⁰.

Według prezydenta B. Komorowskiego w potencjale przeciwwzaskoczeniowym szczególną rolę odgrywa obrona przeciwrakietowa, która jest właściwą odpowiedzią na ewentualność wystąpienia zaskakującego, selektywnego zagrożenia militarnego, zwłaszcza o charakterze „aterytorialnym”⁴¹. Stąd też pierwszą ważną inicjatywą głowy państwa wynikającą z chęci wsparcia zarówno samego procesu modernizacji technicznej SZ RP, w zakresie ustanowionych priorytetów, ale również podjętych decyzji sojuszniczych (Chicago 2012) dotyczących budowy ogólnonатовskiego systemu przeciwrakietowego było przedstawienie projektu nowelizacji ustawy z 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej SZ RP. Proponowana zmiana polegała na wprowadzeniu mechanizmu wzmacniającego w perspektywie wieloletniej (2014–2023) stabilność finansowania programu obrony przeciwrakietowej i przeciwlotniczej w ramach rozwoju systemu obrony powietrznej. Znowelizowaną ustawę – popartą przez rząd i przyjętą przez parlament – prezydent podpisał 12 kwietnia 2013 r. Wprowadzony mechanizm przewiduje przeznaczenie na ten cel nakładów w wysokości, co najmniej sumy corocznych przyrostów

⁴⁰ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie ..., op.cit.*

⁴¹ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy kierowniczej kadry MON i Sił Zbrojnych RP 26 marca 2014 r.* <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5388,Wystapienie-Prezydenta-RP-podczas-odprawy-kierowniczej-kadry-MON-i-Sil-Zbrojnych.html> (dostęp: 27 marca 2014 r.).

budżetu obronnego, nie mniej jednak niż 20 proc. wydatków przewidzianych na modernizację techniczną⁴².

Projekt budowy „polskiej tarczy” wpisuje się w rozwój aktywnego, zintegrowanego i wielowarstwowego sojuszniczego systemu obrony powietrznej. Ze względu na nasze geostrategiczne położenie w Europie „doktryna Komorowskiego” postuluje także, aby rozwinięte zdolności przeciwwaskoczeniowe stały się polską specjalnością strategiczną zarówno w NATO, jak i UE⁴³. Wniesienie przez Polskę do wspólnego potencjału sojuszniczego tych zdolności w przypadku pojawienia się zagrożeń „terytorialnych” skutkowałoby m.in. szybko i jednocześnie zdecydowaną odpowiedzią.

Krytycznym czynnikiem warunkującym stabilny rozwój potencjału przeciwwaskoczeniowego jest utrzymanie stałej reguły wydatkowania środków finansowych na obronność. Czynnikiem temu prezydent przypisuje szczególne znaczenie i traktuje jako strategiczną kotwicę obronności⁴⁴. „Musimy bronić zasady 1,95 proc. PKB na obronność, która wynika z ustawy, którą przeprowadziłem jako minister obrony narodowej w 2001 roku” – mówił B. Komorowski w jednym z udzielonych wywiadów. „Te pieniądze dzisiaj są wyjątkowo potrzebne na przyspieszenie procesu modernizacji armii. Im więcej środków zaangażujemy w obronność, w systemy bezpieczeństwa, tym sprawniejsze będzie i NATO jako całość⁴⁵. Reguła 1,95 proc. PKB pozwala zachować stabilność nakładów na siły zbrojne, które z kolei przekładają się na ekonomizację wysiłków obronnych w długim horyzoncie czasowym i skutkują przyrostem konkretnych zdolności i potencjału.

Zadanie 3. Tworzenie systemu strategicznej odporności Polski na zagrożenia bezpieczeństwa

Ważnym elementem koncepcji obronnej naszego kraju ma być również utworzenie systemu strategicznej odporności Polski na ewentualną agresję. Takie właśnie zadanie, a mianowicie przygotowanie projektu całościowej kon-

⁴² „Doktryna Komorowskiego” – czyli..., *op.cit.*

⁴³ *Doktryna Komorowskiego – założenia, ..., op.cit.*

⁴⁴ *Kwestia redukcji budżetu obronnego na posiedzeniu SKON*, depesza PAP, 29 sierpień 2013 r., <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4810,PAP-Kwestia-redukcji-budzetu-obronnego-na-posiedzeniu-SKON.html?search=94541319> (dostęp: 28 stycznia 2014 r.).

⁴⁵ *Musimy mieć silną armię*, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta/wywiady/art,273,musimy-miec-silna-armie.html> (dostęp 27 marca 2014 r.).

cepcji stworzenia takiego systemu postawił prezydent Biuru Bezpieczeństwa Narodowego⁴⁶. System zwiększający strategiczną odporność stanowić ma element koncepcji odstraszenia państwa. Jej głównym składnikiem będzie m.in. operacyjna niedostępność własnego terytorium, która obejmie swoim zakresem właściwie przygotowany system sił i środków „kontrdostępnościowych”⁴⁷. W centrum tego systemu znajdują się wojska specjalne wypełniające zadania związane z obroną kraju, ale również prowadzące działania nieregularne na terytorium opanowanym przez przeciwnika. Projekt przewiduje także systemową zmianę dotychczasowego funkcjonowania Narodowych Sił Rezerwowych (NSR)⁴⁸. W koncepcji „kontrdostępnościowej” NSR ma stać się „bazą” dla powszechnego oporu w państwie. W czasie wojny do ich kompetencji należałyby zadania obrony terytorium, a w sytuacjach kryzysowych wzmocnienie zdolności operacyjnych na potrzeby lokalnego reagowania. Kolejnym elementem systemu ma być odpowiednio przygotowany potencjał rezerw mobilizacyjnych i sił obrony cywilnej⁴⁹. Jego celem byłoby usprawnienie mechanizmu włączania niewojskowych formacji bezpieczeństwa w system obronności państwa. Obejmowałby on doskonalenie formacji ochrony ludności (w tym Obrony Cywilnej) oraz wykorzystywałby aktywność obywatelską organizacji proobronnych (stowarzyszenia, klasy mundurowe, grupy rekonstrukcyjne, itp.) na rzecz upowszechniania wiedzy i kształtowania umiejętności obronnych wśród Polaków⁵⁰.

Zadanie 4. Kontynuowanie strategicznych procesów konsolidacyjnych w systemie bezpieczeństwa i w Siłach Zbrojnych RP

Oprócz wymiaru modernizacyjno-technicznego szczególną rolę w strategii prezydenta B. Komorowskiego odgrywa również kontekst transformacyjno-organizacyjny, a dokładniej kontynuowanie strategicznych procesów konsolidacyjnych w ramach systemu bezpieczeństwa państwa, w tym konsekwentna integracja organizacyjna sił zbrojnych, skutkująca usprawnieniem

⁴⁶ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy...*, *op.cit.*

⁴⁷ *Szef BBN dla Polski Zbrojnej: NSR do poprawki*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5080,Szef-BBN-dla-Polski-Zbrojnej-NSR-do-poprawki.html?search=597944> (dostęp: 25 lutego 2014 r.).

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ *Ibidem.*

⁵⁰ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy kierowniczej...*, *op.cit.*

systemu obronnego i ekonomizacją jego funkcjonowania⁵¹. Ta linia prezydenckiej polityki wyraźnie wybrzmiała w dyrektywie skierowanej do wojska w 2011 r., kiedy Zwierzchnik Sił Zbrojnych wskazał na potrzebę reformy systemu kierowania i dowodzenia armią, konieczność poprawy systemu szkolenia wojsk oraz potrzebę konsolidacji wyższego szkolnictwa wojskowego⁵².

Za koniecznością przeprowadzenia i wdrożenia 1 stycznia 2014 r. jednej z najważniejszych i priorytetowo potraktowanych w Siłach Zbrojnych RP reformy systemu kierowania i dowodzenia, przemawiały m.in.: przewartościowanie jakie zaszły w wymiarze sztuki wojennej i operacyjnej w ostatnich latach; doświadczenia – w tym polskie – wyniesione z udziału w operacjach sojuszniczych i koalicyjnych; operacyjne „zapotrzebowanie” sił zbrojnych na stworzenie systemu połączonego dowodzenia (planowania, szkolenia i działania żołnierzy ze wszystkich rodzajów sił zbrojnych)⁵³; chęć ograniczenia nadmiernej liczby centralnych instytucji odpowiedzialnych za dowodzenie wojskiem w stosunku do liczby żołnierzy; potrzeba rozdzielenia funkcji planowania strategicznego od dowodzenia bieżącego i dowodzenia operacyjnego oraz chęć ujednolicenia organizacji systemu dowodzenia w warunkach pokoju, kryzysu, zagrożenia wojennego i wojny.

„Nie można utrzymywać, a tym bardziej nie można utrzymywać, nadmierne rozbudowanego i zhierarchizowanego, a w konsekwencji niewystarczającego w zakresie sprawności i kosztownego systemu dowodzenia” – mówił Bronisław Komorowski podczas odprawy kierowniczej kadry MON i SZ RP w 2011 r.⁵⁴.

Prace nad projektem reformy rozpoczęło Ministerstwo Obrony Narodowej w 2012 r. Projekt założeń do zmian w ustawach powstawał przy współpracy z BBN. 4 grudnia 2012 r. zaakceptowała go Rada Ministrów. Prezydent B. Komorowski rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz niektórych innych ustaw, przyjęty przez Sejm i Senat, podpisał 22 lipca 2013 r.⁵⁵.

⁵¹ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie..., op.cit.*

⁵² *Prezydent określił główne kierunki..., op.cit.*

⁵³ P. Glińska, *Gen. Różański: nie ma uniwersalnego wojska*, Polska Zbrojna, 19 września 2013 r. <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/9594?t=Gen-Rozanski-nie-ma-uniwersalnego-wojska> (dostęp: 7 stycznia 2014 r.).

⁵⁴ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie..., op.cit.*

⁵⁵ *Reforma systemu kierowania i dowodzenia SZ RP*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4396-Reforma-systemu-kierowania-i-dowodzenia-SZ-RP.html> (dostęp: 8 stycznia 2014 r.).

W wyniku reformy w miejsce dotychczasowych czterech odrębnych dowództw rodzajów sił zbrojnych (RSZ) – Dowództwa Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych, Marynarki Wojennej i Wojsk Specjalnych – utworzone zostały dwa strategiczne dowództwa połączone – Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych (DG RSZ) i Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych (DO RSZ). Zmieniona została również dotychczasowa rola Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (SG WP). W wyniku transformacji uległa więc zmianie nie tylko struktura organizacyjna najwyższego szczebla dowodzenia w Wojsku Polskim, ale także filozofia funkcjonowania całego systemu dowodzenia i strategiczne zadania jego poszczególnych komponentów.

Wdrożenie nowego systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP zakończyło jedynie pewien etap długotrwałego procesu integrowania i doskonalenia systemu bezpieczeństwa państwa. Kolejnym krokiem transformacji będzie m.in. doprecyzowanie zasad i procedur funkcjonowania Systemu Kierowania Obroną Państwa w czasie wojny⁵⁶.

W stosunku do obecnie funkcjonujących rozwiązań organizacyjno-prawnych uzupełnienia wymagają kompetencje: naczelnego dowódcy Sił Zbrojnych (NDSZ); szefa Sztabu Generalnego WP w zakresie wsparcia głowy państwa podczas kierowania obroną, a także prezydenta RP odnośnie przygotowania odpowiednich warunków do kierowania obroną w przypadku wystąpienia zagrożenia wojennego.

W związku z tym, że prerogatywą prezydenta jest kierowanie obroną państwa w czasie wojny przy współdziałaniu z Radą Ministrów, Bronisław Komorowski planuje wystąpić z inicjatywą ustawodawczą mającą na celu uregulowanie powyższych kwestii⁵⁷.

Prezydencka „doktryna” zakłada również przeprowadzenie kompleksowej reformy szkolnictwa wojskowego. W opinii prezydenta jest to jeden z ważniejszych, ale wciąż zapóźnionych konsolidacyjnie obszarów Sił Zbrojnych⁵⁸. Celem integracji szkolnictwa wojskowego jest dostosowanie go do współczesnych potrzeb SZ RP i wymogów współczesnego środowiska bezpieczeństwa. Przyjmuje się, że scalenie rozproszonego potencjału szkolnictwa wojskowego i zdecydowane skoncentrowanie go na zadaniach bezpośrednio potrzebnych wojsku powinny doprowadzić do zwiększenia

⁵⁶ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy kierowniczej ..., op.cit.*

⁵⁷ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy..., op.cit.*

⁵⁸ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie..., op.cit.*

efektywności procesu doskonalenia kadr wojskowych⁵⁹. Reforma szkolnictwa wojskowego ma także zainicjować proces tworzenia uczelni, jakiej dziś nie posiadamy, a która wydaje się być konieczna – tzn. uczelni kompetentnej w sprawach ponadresortowego i międzyresortowego, zintegrowanego bezpieczeństwa narodowego. Stąd też proponowanym rozwiązaniem strukturalno-organizacyjnym jest utworzenie na bazie istniejącego dziś potencjału wyższego szkolnictwa wojskowego dwóch uczelni wyższych: jednej połączonej uczelni wojskowej – Uniwersytetu Wojskowego, kształcącego na potrzeby sił zbrojnych – i drugiej uczelni, ponadresortowej – Akademii Bezpieczeństwa Narodowego, edukującej na potrzeby całego zintegrowanego systemu bezpieczeństwa państwa⁶⁰.

Strategiczny proces integracyjny prowadzony w ramach systemu bezpieczeństwa państwa obejmuje również konsolidację polskiego przemysłu obronnego. W ocenie prezydenta właściwie przeprowadzona integracja pozwoli osiągnąć zakładane w Siłach Zbrojnych cele modernizacyjne, a także umożliwi właściwe zdefiniowanie oraz zbilansowanie relacji między nauką, przemysłem a wojskiem⁶¹.

Zadanie 5. Konsolidowanie NATO wokół obrony kolektywnej – Powrót NATO do traktatowych „korzeni”, szansą na dalszy rozwój Sojuszu

W kontekście polskich interesów bezpieczeństwa w Europie, Sojusz Północnoatlantycki pozostaje dla Polski podstawowym, wielowymiarowym zewnętrznym gwarantem bezpieczeństwa. W opinii prezydenta „wychodzeniu” z Afganistanu⁶² musi towarzyszyć wzmocnienie Sojuszu i powrót do „korzeni”, tj. do traktatowej misji NATO – kolektywnej obrony, której umacnianie szczególnie leży w naszym narodowym interesie⁶³. Upowszechnianą przez Bronisława Komorowskiego ideę „powrotu NATO do traktatowych korzeni” można sprowadzić m.in. do następujących działań:

- przeglądu i rewizji stosunków NATO z Rosją;

⁵⁹ *Biała Księga...*, *op.cit.*, s. 207–208.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy...*, *op.cit.*

⁶² Zakończenie operacji Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa w Afganistanie (*International Security Assistance Force – ISAF*) przypada na koniec grudnia 2014 r.

⁶³ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy ...*, *op.cit.*

- wzmocnienia wschodniej flanki NATO niezależnie od dalszego rozwoju sytuacji kryzysowej na Ukrainie;
- utrzymania zdolności sojuszniczych do prowadzenia operacji o wysokiej intensywności, a w tym o skali powyżej korpusu;
- systematycznego aktualizowania planów ewentualnościowych oraz adaptowania ich do zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa;
- zwiększenie nacisku na rozwój potencjału przeciwwzaskoczeniowego (wywiad, rozpoznanie, obrona powietrzna, w tym przeciwrakietowa, mobilność wojsk) w planowaniu obronnym;
- rozwoju programu przeciwrakietowego w Europie (EPAA), którego elementem będzie stała baza rakietowa w Polsce;
- częstego organizowania ćwiczeń o charakterze obronnym, z udziałem wojsk, sztabów i dowództw;
- zachowania otwartości na wszelkie inicjatywy (Inteligentna obronność – *Smart Defence*, Inicjatywa Sił Połączonych – *Connected Forces Initiative*, koncepcja państw ramowych) wzmacniające potencjał NATO do wypełniania szerokiego spektrum misji, w tym przede wszystkim kolektywnej obrony;
- równomiernego rozmieszczania infrastruktury sojuszniczej, zwłaszcza na terytorium „nowych” członków NATO;
- skoordynowania i doprecyzowania kompetencji między UE i NATO w zakresie potencjału obronnego, struktur i zdolności;
- zintensyfikowania prac nad rozwojem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni;
- mobilizowania sojuszników do zwiększania środków finansowych na obronność;
- dokonania postisafowskiego przeglądu⁶⁴ i kontynuowania wsparcia w procesie transformacji Afganistanu;
- zachowania otwartości w zakresie „budowy” partnerstwa z innymi państwami⁶⁵.

⁶⁴ Podczas jednego ze spotkań z sekretarzem generalnym NATO prezydent Bronisław Komorowski zaproponował, aby NATO opracowało raport, podsumowujący całość misji ISAF w Afganistanie. Płynące z niego wnioski służyłyby m.in. lepszemu przygotowaniu sił zbrojnych państw członkowskich Sojuszu do prowadzenia przyszłych operacji przez NATO.

⁶⁵ S. Koziej, M. Fryc, *NATO po zakończeniu operacji w Afganistanie*, w monografii pod red. T. Kośmi-dra *Polityczno-wojskowe implikacje członkostwa Polski w NATO*, AON, Warszawa 2014, s. 53–54.

Konieczność transformacji NATO w kierunku zwiększenia priorytetu dla zadań dotyczących obrony kolektywnej na wschodniej flance potwierdzają w całej pełni wnioski płynące z obecnego kryzysu w tym regionie, spowodowanego konfliktem rosyjsko-ukraińskim.

Zadanie 6. Strategiczne upodmiotowienie Unii Europejskiej przez dążenie do przeprowadzenia Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa UE i opracowania nowej Strategii Bezpieczeństwa UE

Kolejnym, polskim zewnętrznym gwarantem bezpieczeństwa jest Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO) Unii Europejskiej. Z punktu widzenia polskich interesów istotne jest, aby rozwój WPBiO był zharmonizowany z systemem sojuszniczym, i nie podważał ani roli NATO w systemie bezpieczeństwa europejskiego, ani wojskowej pozycji Stanów Zjednoczonych na kontynencie europejskim.

Strategicznym celem polskiej polityki zagranicznej i tym samym prezydenckiej „doktryny” w tym wymiarze jest maksymalne upodmiotowienie UE w dziedzinie bezpieczeństwa, tak aby jej rola w wymiarze bezpieczeństwa została wyraźnie wzmocniona⁶⁶.

Polska upatrywała swoją szansę na realizację tego celu podczas grudniowego posiedzenia Rady Europejskiej w 2013 r. dotyczącego rozwoju WPBiO. Polsce zależało na podjęciu strategicznej debaty, która z biegiem czasu zakończyłaby się określeniem wspólnych strategicznych interesów państw członkowskich UE, a następnie umożliwiłaby znowelizowanie strategii bezpieczeństwa UE z 2003 r. Szczyt zakończył się jednak umiarkowanym sukcesem⁶⁷. W konkluzjach z grudniowego szczytu UE znalazły się jedynie zapisy mówiące o potrzebie dokonania strategicznej refleksji w dziedzinie bezpieczeństwa⁶⁸. Kwestii tej poświęcona została jedna z Rad Bezpieczeństwa Narodowego, podczas której

⁶⁶ *Strategiczne Forum Bezpieczeństwa w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego z 28 stycznia 2014 r.*: <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5202,SFB-Kolejna-ekspercka-dyskusja-o-unijnej-polityce-bezpieczenstwa.html?search=439454440> (dostęp: 12 lutego 2014 r.).

⁶⁷ *Strategiczne Forum Bezpieczeństwa w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego z 14 stycznia 2014 r.*: <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5165,SFB-Potrzeba-strategicznego-upodmiotowienia-Unii-w-dziedzinie-bezpieczenstwa.html?search=439454440> (dostęp: 12 lutego 2014 r.).

⁶⁸ *Wypowiedź szefa BBN Stanisława Kozieja dla PAP przed posiedzeniem Rady Bezpieczeństwa Narodowego 20 listopada 2013 r.*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5059,Szef-BBN-dla-PAP-przed-srodowa-Rada-Bezpieczenstwa-Narodowego.html?search=7528392> (dostęp: 14 lutego 2014 r.).

prezydent mówił o potrzebie wyeksponowania polityki obronnej w wymiarze politycznym, rozwoju zdolności wojskowych (grupy bojowe), zdolności dotyczących cyberbezpieczeństwa, wykorzystania kosmosu dla bezpieczeństwa oraz konsolidacji przemysłu zbrojeniowego w ramach Wspólnoty⁶⁹.

Rada Europejska zleciła opracowanie w 2015 r. raportu oceniającego wpływ zmian w środowisku globalnym na politykę UE. Zdaniem szefa BBN Stanisława Kozieja Polska powinna nadać pracom tym charakter strategicznego przeglądu bezpieczeństwa europejskiego, którego treścią byłoby określenie wspólnych interesów, możliwych scenariuszy rozwoju środowiska bezpieczeństwa oraz opcji koniecznych przygotowań i działań w ramach Unii. Raport mógłby stać się punktem wyjścia do opracowania nowej europejskiej strategii bezpieczeństwa⁷⁰.

Zadanie 7. Umacnianie strategicznego partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi

Mocne więzi transatlantyckie i utrzymanie strategicznego partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi to jeden z kluczowych aspektów naszego zewnętrznego wymiaru bezpieczeństwa. Z punktu widzenia interesów Rzeczypospolitej szczególnie istotne jest, aby Stany Zjednoczone oprócz utrzymywania znaczącej obecności sił wojskowych w Europie, odgrywały również główną i aktywną rolę w NATO. Polsce zależy na zaangażowaniu się USA w utrzymywanie równowagi sił na teatrze europejskim oraz współdziałanie (obok NATO) w tworzeniu gwarancji bezpieczeństwa naszemu państwu.

Zdaniem Bronisława Komorowskiego w interesie Polski leży intensyfikacja współpracy z USA w wymiarze dwustronnej polityki bezpieczeństwa, w zakresie wzmacniania zdolności obronnych Polski i Sojuszu⁷¹, a także w kontekście rozwoju szerokiej polsko-amerykańskiej i amerykańsko-europejskiej współpracy gospodarczo-handlowej⁷².

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Strategiczne Forum Bezpieczeństwa z 28 stycznia 2014 ...*, *op.cit.*

⁷¹ Komunikat ze spotkania prezydenta B. Komorowskiego z wiceprezydentem USA Joe Bidenem 18 marca 2014 r., <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,2841,polska-i-usa-maja-zbiezny-pogląd-ws-ukrainy.html> (dostęp: 22 marca 2014 r.).

⁷² Komunikat z debaty dotyczącej konsekwencji umowy ws. inwestycji i handlu pomiędzy UE a USA z udziałem prezydenta Bronisława Komorowskiego <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,2838,trzeba-wzmacniac-wspolprace-ue-usa.html> (dostęp: 24 marca 2014 r.).

Dwustronna polsko-amerykańska współpraca wojskowa obejmuje dziś takie kluczowe projekty jak: intensywne, rotacyjne szkolenie lotnicze, współpracę wojsk specjalnych oraz plany rozmieszczenia w 2018 r. w Redzikowie bazy rakiet przechwytyjących średniego zasięgu. Polska z racji swojego geostrategicznego położenia jest szczególnie zainteresowana, aby sojuszniczy system obrony przeciwrakietowej, którego fundamentem jest właśnie amerykański Etapowy, Adaptacyjny System Obrony Przeciwrakietowej (*Phased Adaptive Approach in Europe* – EPAA) powstał jak najszybciej⁷³. Zwłaszcza że jego uzupełnieniem w niższej warstwie atmosfery będzie właśnie „polska tarcza”.

Stany Zjednoczone mimo kontynuowania swojego strategicznego „dryfu” w kierunku Azji Wschodniej i Pacyfiku, ograniczeń budżetowych i redukcji wojsk w Europie, w obliczu kryzysu ukraińskiego potwierdziły deklarowane gwarancje bezpieczeństwa udzielone państwom Sojuszu, w tym Polsce. W rozmowie telefonicznej z Bronisławem Komorowskim, prezydent USA Barack Obama potwierdził gwarancje bezpieczeństwa dla Polski. Obaj prezydenci potępiłi także eskalację rosyjskich działań na Krymie⁷⁴, zaś Bronisław Komorowski zadeklarował gotowość Polski do aktywnego współtworzenia twardej, adekwatnej i skoordynowanej strategii, jako odpowiedzi Zachodu na rosyjską agresję oraz naruszenie przez nią prawa międzynarodowego⁷⁵.

Deklaracje polityczne Stanów Zjednoczonych przełożyły się na widoczne militarne wzmocnienie europejskiej i polskiej polityki bezpieczeństwa. Zintensyfikowano ćwiczenia amerykańskich sił powietrznych na terytorium

⁷³ W bazie w Redzikowie w ramach systemu Aegis Ashore Amerykanie do 2018 r. planują rozmieścić 24 pociski przechwytyjące SM-3 IIA, które umożliwią ochronę Europy przed rakietami średniego zasięgu z obszaru Bliskiego Wschodu.

⁷⁴ 25 lutego 2014 r. w Symferopolu odbyła się demonstracja, której uczestnicy domagali się zwołania nadzwyczajnej sesji Rady Najwyższej Republiki Autonomicznej Krymu i rozpisania referendum w sprawie niepodległości. Dwa dni później za sprawą decyzji krymskiego parlamentu miał miejsce wybór Siergieja Aksionowa (lider partii Rosyjska Jedność) na nowego premiera rządu Republiki (decyzji tej nie uznano w Kijowie). W międzyczasie wojska rosyjskie rozpoczęły stopniową okupację półwyspu krymskiego. 1 marca 2014 r. premier Aksionow zwrócił się z oficjalną prośbą do Rosji o zapewnienie spokoju i bezpieczeństwa mieszkańcom Krymu. 6 marca Rada Najwyższa na Krymie podjęła decyzję o przyłączeniu regionu do Federacji Rosyjskiej. 11 marca połączone zgromadzenie radnych Rady Najwyższej Republiki Autonomicznej Krymu i Rady Miejskiej Sewastopola przyjęło deklarację niepodległości Republiki Krymu. 16 marca społeczeństwo krymskie w zorganizowanym referendum wypowiedziało się za przyłączeniem do Rosji. 21 marca prezydent Władimir Putin podpisał akty ratyfikacyjne traktatu o przyjęciu Republiki Krymu do Federacji Rosyjskiej.

⁷⁵ Rozmowa prezydentów Bronisława Komorowskiego z Barackiem Obamą o drogach wyjścia z kryzysu na Ukrainie 2 marca 2014 r., <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/art,2824,rozmowa-z-barackiem-obama-o-drogach-wyjscia-z-kryzysu-na-ukrainie.html> (dostęp: 24 marca 2014 r.).

Polski oraz zwiększono ich obecność w misji NATO „Air policing” nad państwami bałtyckimi. Posunięciem tym USA potwierdziły trwałość transatlantycznych relacji, na których szczególnie zależy Polsce, a także zademonstrowały polityczno-militarną determinację przeciwstawiając się neoimperialistycznej postawie Federacji Rosyjskiej na Ukrainie.

Prezydentowi zależy także, aby polsko-amerykańskie partnerstwo rozciągało się zdecydowanie dalej, poza kwestie militarne⁷⁶. Według Bronisława Komorowskiego aktualnie negocjowane między USA i UE największe globalne porozumienie gospodarczo-handlowe w historii polityki gospodarczej świata może stać się „gospodarczym NATO”⁷⁷. Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) stwarza perspektywę zbliżenia tych wielkich gospodarczych podmiotów i usunięcia barier hamujących wzajemny rozwój i współpracę. Głowa państwa zadeklarowała, że Polska będzie aktywnie wspierała mechanizmy rozwijające współpracę amerykańsko-polską i amerykańsko-europejską w ramach UE⁷⁸. Podpisanie dwustronnego porozumienia będzie miało zdecydowanie szersze korzyści, niż tylko wyłącznie gospodarczo-handlowe. Zdecydowanie wzmocni relacje transatlantyczne, ale również i pozycję Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych w świecie.

Zadanie 8. Dbanie o rozwój strategicznego sąsiedztwa i współpracy regionalnej

Ważną rolę w prezydenckiej „doktrynie” odgrywa również tzw. strategiczne sąsiedztwo. Prezydent uważa, że sprawą zasadniczą polskiej polityki wschodniej powinno być podtrzymywanie silnego zaangażowania Polski i całej UE w Partnerstwo Wschodnie. Chodzi tu przede wszystkim o umocnienie dwustronnych relacji z Ukrainą, odbudowywanie tendencji prozachodnich, kontynuowanie polsko-ukraińskiego procesu pojednania ponad trudnymi doświadczeniami historycznymi, i w końcu udzielenie jej fachowej pomocy w zakresie wdrażania reform w sektorze obronnym i bezpieczeństwa. Bronisław Komorowski uważa, że dzięki działaniom tym, władze w Kijowie zbliżą się do Europy. Ważnym projektem w wymiarze obronnym

⁷⁶ Komunikat z debaty dotyczącej konsekwencji umowy ...*op.cit.*

⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁸ *Ibidem.*

jest także koncepcja utworzenia polsko-litewsko-ukraińskiej brygady, którą prezydent B. Komorowski postrzega, jako czynnik przyciągania Ukrainy do Zachodu, ale również i możliwość wzmocnienia naszego bezpieczeństwa w regionie⁷⁹.

Prezydent uważa także, że Polska na różnych forach (grupa państw V4, Trójkąt Weimarski, współpraca z państwami bałtyckimi i nordyckimi) winna aktywnie zabiegać o wzmocnienie regionalnej współpracy obronnej i wojskowej. Przewiduje także, że przed Europą otwiera się nowy okres współpracy w wymiarze międzynarodowego bezpieczeństwa. „Będzie to okres wzmożonej współpracy, integrowania zdolności i zasobów, skutkujący rozwojem koncepcji podobnych do idei *pooling and sharing*” – konstataował B. Komorowski w 2013 r. w trakcie odprawy w SZ. Prezydent dodał, że „[...] tworzy się szansa wzmacniania zewnętrznego filaru naszego bezpieczeństwa, ale i przyjęcia przez nas większej odpowiedzialności za sprawy bezpieczeństwa w Europie”⁸⁰. W ramach Trójkąta Weimarskiego Polska stara się wzmocnić kluczowe zdolności obronne Unii tj. usprawnić relacje UE z NATO; utworzyć stałe cywilno-wojskowe struktury planowania i dowodzenia; rozwijać Grupy Bojowe oraz zdolności obronne. Z kolei w ramach współpracy V4 Wyszehradzka Grupa Bojowa, która rozpocznie dyżur w 2016 r. pozostaje najważniejszym wspólnym projektem w sferze militarnej.

Zadanie 9. Stwarzanie rozwojowej szansy polskiemu przemysłowi obronnemu i naukowo-technicznemu

Zdaniem prezydenta pozyskanie nowego uzbrojenia dla sił zbrojnych tworzy doskonałą szansę przejścia polskiej gospodarki oraz nauki na nowy, wyższy poziom rozwoju technologicznego. Jest okazją na dokonanie wyraźnego przeskoku jakościowego w tym obszarze. „Wierzę, że realizacja całego programu modernizacyjnego nie tylko realnie wzmocni nasze zdolności obronne, ale także stanie się impulsem rozwojowym dla polskiej gospodarki, a przede wszystkim przyczyni się do rozwoju polskiego przemysłu obronnego” – podkreślał B. Komorowski⁸¹. Jest to szczególnie ważne, gdyż bieżąca kondycja przemysłowego potencjału obronnego niestety nie jest zadowala-

⁷⁹ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy..., op.cit.*

⁸⁰ *Ibidem.*

⁸¹ *Wystąpienie Prezydenta RP na odprawie..., op.cit.*

jąca. Poziom konkurencyjności przemysłu obronnego jest niewystarczający, aby mógł on w szerokim zakresie uczestniczyć w procesie modernizacji technicznej SZ RP, a także skutecznie konkurować na rynkach zagranicznych. Jego pozycja rynkowa charakteryzuje się: silnym uzależnieniem od zamówień rządowych; niewystarczającą atrakcyjnością oferty rynkowej pod względem asortymentu, kosztów oraz zaawansowania technologicznego; słabą pozycją na rynkach zagranicznych oraz niską aktywnością w obszarze prac badawczo-rozwojowych. Tymczasem prezydentowi zależy, aby przy zakupach sprzętu i uzbrojenia dla wojska proces ten maksymalnie „spolonizować”. Taki wymóg nakłada m.in. ustawa dotycząca rozwoju „polskiej tarczy” zainicjowana przez Bronisława Komorowskiego. Znowelizowana ustawa o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP wprowadza zapis mówiący o uwzględnieniu polskiego potencjału obronnego w całym przedsięwzięciu⁸². Celem takiego sformułowania jest chęć zapewnienia „transferu” nowoczesnych rozwiązań technologicznych do Polski, a przede wszystkim zagwarantowanie sobie „suwerenności” produktowej, usługowej, remontowej i rozwojowej, niezbędnej do stworzenia własnego, silnego potencjału obronnego⁸³. W przypadku zakupu zestawów przeciwrakietowych średniego zasięgu podejście to pozwoli polskiemu przemysłowi obronemu na dokonanie wyraźnego przeskoku technologicznego; spowoduje pozostawienie w kraju prawdopodobnie powyżej 50 proc. środków finansowych przeznaczonych na ten cel oraz umożliwi aktywne włączenie się polskiej myśli naukowo-technicznej w prace badawcze i rozwojowe.

Kolejną prezydencką inicjatywą stwarzającą rozwojową szansę dla polskiego przemysłu i nauki jest stworzenie Narodowego Programu Bezzałogowców. Opracowanie założeń do tego projektu Bronisław Komorowski polecił BBN. Zdaniem głowy państwa należy ustanowić pewną wspólną strategię myślenia i działania na polu krajowej produkcji i wykorzystania systemów bezzałogowych. Zwłaszcza, że obszar ten może stać się załączkiem dynamicznego rozwoju innowacyjności w polskiej gospodarce, w wymiarze bezpieczeństwa, a także w sferze obronności. Bezzałogowe platformy są dziś jednym z najszybciej rozwijających się segmentów rynku zarówno militarnego, jak i cywilnego. Coraz częściej zdalnie sterowane „drony” znajdują powszechne zastosowanie w wielu sferach życia publicznego i prywatnego. Znaczący jest

⁸² S. Koziej, M. Fryc, *Podstawy strategiczne systemu obrony powietrznej Polski*, pod red. K. Czupryński, A. Glen, P. Soroka, *System obrony powietrznej Polski*, AON, Warszawa 2013, s. 21.

⁸³ *Ibidem*.

także udział bezzałogowych systemów w programie modernizacji technicznej naszej armii.

W tym kontekście prezydent uważa, że polska nauka oraz przemysł dysponują obiecującym potencjałem, stwarzającym szansę, aby w perspektywie dekady projektować i produkować w Polsce pełną gamę bezzałogowych systemów różnych klas i typów. Jeśli polska nauka i przemysł będą w stanie wykorzystać prezydencką inicjatywę, zapewnią sobie „generacyjny przeskok technologiczny”, który w skali międzynarodowej uczynić je może liderem w dziedzinie bezzałogowych systemów⁸⁴.

Zadanie 10. Kontynuowanie edukacji na rzecz bezpieczeństwa oraz kształtowanie proobronnej postawy wśród społeczeństwa

W obecnych uwarunkowaniach, gdzie zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli są liczniejsze, bardziej złożone i rozproszone, coraz bardziej znamienne znaczenie odgrywa w społeczeństwie edukacja na rzecz bezpieczeństwa, promowanie proobronnych zachowań czy też patriotycznych postaw.

Dał temu wyraz Bronisław Komorowski m.in. w wystąpieniu z okazji 15-lecia przystąpienia Polski do NATO. „Musimy pamiętać, że oprócz NATO, oprócz własnej silnej armii – konstatował prezydent – konieczne jest kształtowanie i pielęgnowanie postaw całego społeczeństwa, a szczególnie młodego polskiego pokolenia – tak by było ono świadome konieczności obrony Polski i czuło się odpowiedzialne za jej bezpieczną przyszłość”⁸⁵.

Właśnie edukacji na rzecz bezpieczeństwa i obronności nadaje się szczególną rangę w Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej⁸⁶, podkreślając z jednej strony znaczenie kapitału społecznego w potencjale bezpieczeństwa państwa⁸⁷, z drugiej zaś postulując nowe podejście zarówno instytucji państwowych, samorządu terytorialnego, jak i organizacji pozarządowych do kwestii edukacji społecznej⁸⁸.

⁸⁴ *Potrzebny Narodowy Program Bezzałogowców*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5375,Potrzebny-Narodowy-Program-Bezzałogowcow.html> (dostęp: 22 marca 2014 r.).

⁸⁵ *Wystąpienie Prezydenta RP z okazji 15-lecia Polski w NATO 12 marca 2014 r.*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5325,Wystapienie-Prezydenta-RP-z-okazji-15-lecia-Polski-w-NATO.html> (dostęp: 22 marca 2014 r.).

⁸⁶ *Biała Księga...*, *op.cit.*, s. 23.

⁸⁷ *Ibidem*, s. 76.

⁸⁸ *Ibidem*, s. 226.

Proponowane są dwa kierunki działania oraz oparcie całego procesu na zasadzie powszechności i ustawiczności. Pierwszy kierunek umożliwiłby podnoszenie świadomości społecznej w kwestii rozumienia współczesnych zjawisk, zdarzeń i procesów, będących źródłem wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa, jak również wyposażałby obywateli w wiedzę i umiejętności pozwalające im na właściwe reagowanie na nie. Z kolei, drugi kierunek pozwalałby na zwiększenie efektywności działania administracji publicznej w sprawach bezpieczeństwa i obronności przez systematyczne i ustawiczne podnoszenie poziomu kwalifikacji mające na celu utrzymanie wysokiego poziomu gotowości oraz zdolności sił, służb, straży oraz administracji do sprawnego działania w warunkach wystąpienia zagrożenia⁸⁹.

Zakładanym efektem edukacji na rzecz bezpieczeństwa jest przede wszystkim uwrażliwienie społeczeństwa na obecne i przyszłe niebezpieczeństwa, podniesienie poziomu świadomości społecznej w kwestiach dotyczących bezpieczeństwa narodowego⁹⁰ oraz zbudowanie profesjonalnego kapitału ludzkiego w ramach systemu bezpieczeństwa państwa, gotowego do obywatelskiego wsparcia w przypadku pojawienia się różnego typu niebezpieczeństw.

Nowa filozofia myślenia o polskim bezpieczeństwie, obronności oraz wojskowości

Charakterystyka prezydenckich zadań strategicznych ukazuje, że „doktryna Komorowskiego” to nie tylko nowa koncepcja działania, ale także nowa filozofia myślenia o polskim bezpieczeństwie, obronności oraz wojskowości⁹¹. Filozofia ta wyraża się w strategii zrównoważonego umiędzynarodowienia oraz usamodzielnienia Polski w dziedzinie bezpieczeństwa, a sprowadza się zasadniczo do prewencyjnego i integracyjnego myślenia oraz działania. Chodzi w niej – z jednej strony – o właściwe wykorzystywanie szans i umiejętne przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa w ramach szerokiej i aktywnej współpracy międzynarodowej, z drugiej – o wzmocnienie zdolności obronnych w wyniku sukcesywnie konsolidowanego i modernizowanego narodowego potencjału bezpieczeństwa, ze szcze-

⁸⁹ *Ibidem*, s. 180–181.

⁹⁰ *Ibidem*, s. 76.

⁹¹ *Dyskusja o „doktrynie...”, op.cit.*

gólnym uwzględnieniem gotowości państwa do samodzielnego działania w sytuacjach politycznie niejasnych i trudnokonsensusowych, w których pełna solidarność sojusznicza może być zagrożona.

W wymiarze polityki bezpieczeństwa wewnętrznego integracja systemu bezpieczeństwa państwa wydaje się kluczowym zadaniem prezydenckiej „koncepcji”. Działaniu temu przypisuje się szczególne znaczenie we wnioskach z SPBN. Zakłada się, że przyrost oczekiwanych zdolności w wymiarze wewnętrznym może nastąpić w wyniku integracji systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym; przez profesjonalizację operacyjnych ogniw wykonawczych (wojsko, dyplomacja, służby); za sprawą upowszechniania przygotowań w sferze bezpieczeństwa i obronności wśród podmiotów społecznych oraz gospodarczych (aktualizacja planów, programów, szkolenie) oraz dzięki szerokiej edukacji obywateli na rzecz bezpieczeństwa.

Z kolei w wymiarze zewnętrznym cały wysiłek ukierunkowany zostaje na umacnianie polskiej podmiotowości strategicznej na arenie międzynarodowej przez jasną artykulację narodowych interesów oraz wzmacnianie więzi europejskich, sojuszniczych oraz relacji dwu- i wielostronnych z najważniejszymi partnerami.

Katalog strategicznych zadań „doktryny Komorowskiego” obejmuje zatem:

1. wzmocnienie obrony własnego kraju i terytorium państw nатовskich;
2. rozwój potencjału przeciwzaskoczeniowego, który ma stać się polską specjalnością strategiczną w NATO i UE;
3. tworzenie systemu strategicznej odporności Polski na ewentualną agresję zbrojną;
4. kontynuowanie strategicznych procesów konsolidacyjnych w systemie bezpieczeństwa państwa i w Siłach Zbrojnych;
5. konsolidowanie NATO wokół obrony kolektywnej;
6. strategiczne upodmiotowienie Unii Europejskiej przez dążenie do przeprowadzenia Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa UE i opracowania nowej Strategii Bezpieczeństwa Wspólnoty;
7. umacnianie strategicznego partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi;
8. dbanie na forum międzynarodowym o rozwój strategicznego sąsiedztwa i współpracy regionalnej;
9. stwarzanie rozwojowej szansy polskiemu przemysłowi obronnemu i naukowo-technicznemu;

10. oraz kontynuowanie edukacji na rzecz bezpieczeństwa i promowanie proobronnej postawy wśród naszego społeczeństwa.

Proces kształtowania się „doktryny Komorowskiego” oraz perspektywa kontynuowania strategicznych prac w obszarze bezpieczeństwa państwa

Jak podkreślono na wstępie „doktryna Komorowskiego” to nie tylko wyartykułowanie myśli przewodniej w polityce bezpieczeństwa i obronności czy też określenie strategicznych zadań siłom zbrojnym, to także, a może przede wszystkim długotrwały, konsekwentny proces strategiczny. Jego początek rozpoczął się wraz z objęciem przez Bronisława Komorowskiego urzędu prezydenta RP w 2010 r. i przejściem obowiązku zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi RP. Dokładniej, za punkt początkowy tworzenia się „doktryny” można uznać prezydencką dyrektywę z listopada 2010 r. polecającą BBN rozpoczęcie prac nad Strategicznym Przeglądem Bezpieczeństwa Narodowego RP. W rezultacie po raz pierwszy w historii Polski, zainicjowano i przeprowadzono w sposób całościowy, systemowy i zintegrowany ocenę stanu oraz przyszłości narodowego i międzynarodowego bezpieczeństwa. Rezultaty SPBN pozytywnie oceniła Rada Bezpieczeństwa Narodowego, która jednomyślnie przyjęła jego generalne wnioski i rekomendacje do realizacji w perspektywie najbliższej dekady. Finalnym „produktem” zakończonego Przeglądu było opublikowanie w 2013 r., na bazie jawnych zapisów raportu, pierwszej Białej Księgi Bezpieczeństwa Narodowego RP, która potraktowana została zarówno przez administrację państwową, jak i społeczeństwo za kompendium wiedzy o polskim bezpieczeństwie i zestaw rekomendacji do stosownego uwzględniania w praktyce.

W 2014 r. planowane jest opublikowanie dwóch, najważniejszych dokumentów doktrynalnych w systemie bezpieczeństwa państwa, a mianowicie Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP oraz Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej⁹². W tych właśnie dokumentach „doktryna Komorowskiego” znajdzie w pełni swoje finalne merytoryczne i formalne odzwierciedlenie⁹³.

⁹² *Ibidem.*

⁹³ *Doktryna Komorowskiego – założenia, ..., op.cit.*

Oczekuje się, że nowa Strategia umożliwi zintegrowanie systemu bezpieczeństwa państwa⁹⁴, co w efekcie pozwoli wyeliminować główną słabość systemu – „resortowe” myślenie i działanie – wskazaną we wnioskach z SPBN.

Z kolei znowelizowana Dyrektywa Obronna pozwoli na sprecyzowanie i przypisanie zadań różnym strukturom i organom bezpieczeństwa w państwie na czas ewentualnego zagrożenia i wojny, kładąc szczególny nacisk na zadania związane z konstytucyjnym obowiązkiem osłony, ochrony i obrony Ojczyzny⁹⁵.

Prawdopodobnie w ślad za Dyrektywą Obronną zostanie opracowana także nowa Strategia Wojskowa, która wskaże sposób realizacji zadań operacyjno-transformacyjnych przez Siły Zbrojne⁹⁶.

Jednocześnie w 2014 r. będą kontynuowane prace nad bezpieczeństwem w cyberprzestrzeni. Konkretyzowanie strategii, planów i programów dotyczących cyberbezpieczeństwa ma następować w korelacji z cyberstrategią i polityką zarówno Unii Europejskiej, jak i NATO⁹⁷.

Zakończenie

Powstanie sytuacji kryzysowej na Ukrainie oraz nieprawne przejście przez Federację Rosyjską ukraińskiego Krymu, pozytywnie zweryfikowało zasadnicze elementy polskiego podejścia do spraw bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, w tym do kwestii obronności i rozwoju sił zbrojnych.

Przyjęta do realizacji strategia zrównoważonego umiędzynarodowienia oraz usamodzielnienia Polski w dziedzinie bezpieczeństwa, w publicznej debacie znana pod nazwą „doktryny Komorowskiego”, okazała się właściwym kierunkiem działania Rzeczypospolitej na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Doktryna ta, bazując na generalnych wnioskach oraz rekomendacjach płynących z Raportu SPBN, przyjęła formę spójnej, całościowej, nowator-

⁹⁴ *Wystąpienie Prezydenta RP podczas odprawy ..., op.cit.*

⁹⁵ *Ibidem.*

⁹⁶ *Ibidem.*

⁹⁷ *Kwadryga polskiego bezpieczeństwa w 2014 roku – Szef BBN dla Onet.pl*, <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5150,Kwadryga-polskiego-bezpieczenstwa-w-2014-roku-Szef-BBN-dla-Onetpl.html?search=725094184> (dostęp: 3 marca 2014 r.).

skiej i długofalowej strategii w wymiarze bezpieczeństwa, obronności i rozwoju Sił Zbrojnych RP.

Konsekwentne wypełnianie przyjętych w niej założeń oraz realizacja wytyczonych zadań strategicznych, stwarza szansę zintegrowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, wzmocnienia zewnętrznych filarów naszego bezpieczeństwa oraz wejścia w posiadanie znacznie zmodyfikowanych zdolności obronnych, przedstawiających zdecydowanie większą niż obecnie wartość operacyjną i bardziej odpowiadających wymaganiom współczesnego, a przede wszystkim przyszłego środowiska bezpieczeństwa.

Finalnym odzwierciedleniem głównych założeń oraz operacyjnych i preparacyjnych treści „doktryny Komorowskiego” będzie nowa Strategia Bezpieczeństwa Narodowego i stanowiąca jej operacyjne uszczegółowienie Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna.